

Väikekiskjate arvukuse vähendamise pilootprojekti lühiaruanne

Väikekiskjate küttimise kui looduskaitsemeetme tulemuslikkust niidukahlajate pesade koorumisedukuse parandamisel uuriti kolmeaastase pilootprojekti käigus (2022-2024). Küttimist koordineeris Eesti Jahimeeste Selts, kes leidis projektis osalemisest huvitatud kütid ning korraldas projektisisese suhtluse.

Väikekiskjate arvukuse vähendamise pilootprojekti (edaspidi pilootprojekti) käigus kütitati kuuel jahialal kokku 169 rebast, 22 šaakalit ja 154 kährikut (arvestatud vahemikus 1. november kuni 31. märts lastud loomi).

Tulemuslikkuse seiret viis läbi Tartu Ülikool. 2021. aastal koguti jahile eelnevat koorumisedukuse infot, aastatel 2022-2024 seirati jahi tulemuslikkust. Kokku jälgiti projekti jooksul jahialadel ning kolmel kontrollalal 508 kahlajapesa saatust.

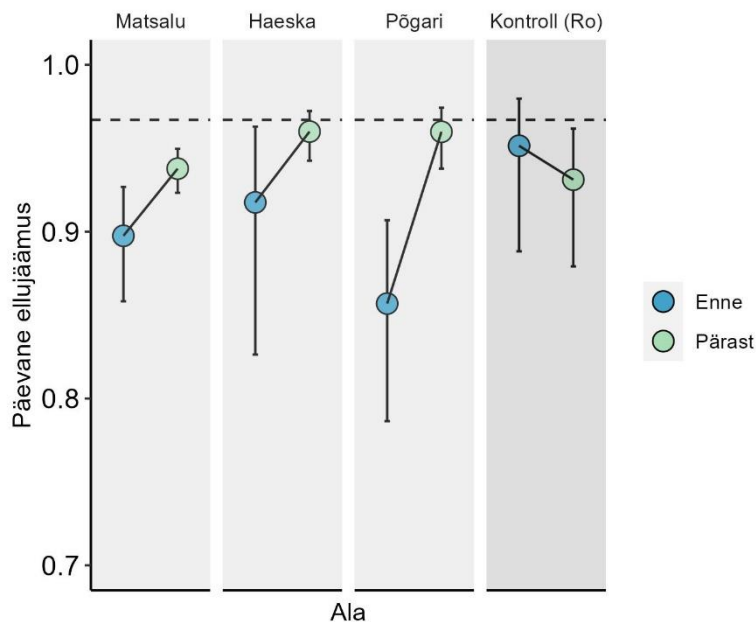

Joonis 1. Pilootprojekti alad.

Tulemused

Matsalu rahvuspark

Küttimise tulemusena tõusis Haeska ja Põgari aladel kooremisedukus soovitud 40% juurde, mistõttu võib öelda, et nendel niitudel saavutas projekt oma eesmärgi, st jahi tulemusel suutsid linnupopulatsioonid ennast taastoota. Võrreldes 2021. aasta seisuga tõusis kooremisedukus kõigil jahialadel (kuid mitte statistiliselt oluliselt – tihti on ühelt alalt saadava valimi väiksuse tõttu veapiirid laiad ja statistilise olulisuse saavutamine keeruline), kontrollalal jäi kooremisedukus samaks (joonis 2). Piirkonna jahialadel oli positiivne seos lastud rebaste arvu ja kooremisedukuse vahel (Spearman'i korrelatsioon 0.73); projekti kõiki alasid vaadates selline korrelatsioon puudub. Kokkuvõttes on Matsalu piirkond näiteks pilootprojekti positiivsest mõjust.

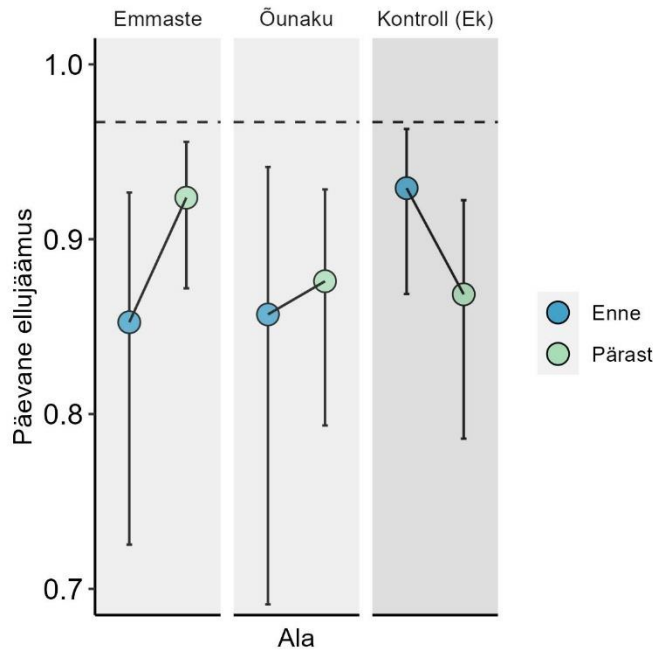

Joonis 2. Pilootprojekti tulemused Matsalu rahvuspargis olevatel uuringualadel. Siin ja järgmistel joonistel märgib „enne“ 2021. aasta ja „pärast“ aastate 2022-2024 kahlajapesade päevast ellujäämust. Horisontaalne katkendjoon näitab piiri, kus koorub ca 40% pesadest (projekti soovitud tulemus). Statistilise olulisuse määramiseks vaadatakse vertikaaljoonte (95% usalduspiiride) kattumist: kui need kattuvad, siis gruppide vahel statistilist erinevust pole.

Hiiumaa

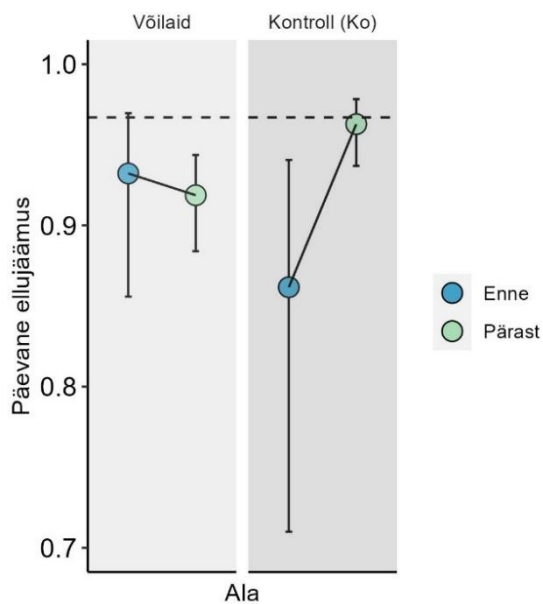
Emmaste projektialal tundus kooremisedukus tõusvat, kuid mitte statistiliselt oluliselt. Samuti jäi ka jahiaastatel kooremisedukus üsna palju allapoole soovitud 40% taset. Õunaku projektialal jäi kooremisedukus sama madalaks, kontrollalal pigem langes. Hiiumaal on rüüstekoormus üldiselt väga kõrge, mida näitab ka eelneva seisu ja kontrollala kehv kooremisedukus. Pilootprojekti nõrgad tulemused võivad olla põhjustatud sellest, et rebase, kes on seal ainus rüüstaja, arvukus on lihtsalt liiga kõrge, et seda projekti meetodikaga vähendada õnnestuks.

Joonis 3. Pilootprojekti tulemused Hiiumaa rannaniitudel.

Muhu

Muhu projektialal on tulemused vastupidiselt oodatule, kuna oluliselt paranes hoopis kontrollala koorumisedukus. Pole teada, miks see nii oli. Kontrollala, Kõinastu lee esimene leetükk, on veeseisust olenevalt rannast veega eraldatud. Võib olla, et projekti aastatel mõjutas rebase pääsu laiule erinev veesügavus. Tugev küttimispingutus jahiala Võilaiu kaelaosas ei toonud kaasa oodatud positiivset muutust pesade koorumisedukuses. Küttimisest hoolimata leiti 2024. aasta pesitsushooajal ala keskelt asustatud (kutsikatega) rebase urg, mis võis seal olla ka eelmistel aastatel, ning mis seletab ala madalat koorumisedukust. Võilaid on niidurüdi Läänemere asurkonna jaoks oluline pesitsusala, millel on potentsiaali olla elukohaks palju enamatele paaridele, kui seal praegu alles jäänud (tabel 1), seega on see üks võtmekohti, kus on oluline rebase pesitsemise välistamine tulevikus.

Joonis 4. Muhu projektialade tulemused.

Pilootprojekti kokkuvõte

Pesade koorumisedukus paranes soovitud tasemeni kahel küttimisalal, samas kui neljal alal küttimisel loodetud positiivset mõju ei olnud. Kuna kõrge rüüstekoormuse probleem püsib, on rannaniitude linnustiku, eriti niidurüdi (I kaitsekategooria), asurkonna säilitamiseks vaja teemaga edasi tegeleda. Pilootprojekt näitas, et küttimine võib olla edukas ning tõi välja probleemkohti, kuidas saaks küttimist tulevikus tõhustada.

Jahimeeste tagasisidest selgus, et rebased talvisel ajal, st peamisel küttimisperioodil, toidupuuduse tõttu rannaniitudel ei liigu. Rebased elavad lähedalasuvates metsatukkades. Seepärast tuleks teha kindlaks, kus rebased pesitsevad ja alates novembrist kogu jahiaasta jooksul pidada aktiivselt rebasejahti laiemal alal, sealhulgas kindlasti ka urujahti.

Kolme aasta jooksul on välja kujunenud jahimehed, kellel on rebasejahti vastu suurem huvi, kes on projektiga hästi kaasa tulnud. Nende inimeste huvi peaks ka edaspidi kindlasti rakendama.

Soovitused edasiseks

Parandada küttimise tõhusust ning küttida rebaseid ja šaakaleid linnustiku jaoks olulisimatel rannaniitudel. Üheks rannaniidu olulisuse määratlemise viisiks võiks olla pesitseva niidurüdi (I kaitsekategooria) arvukus; selle liigi puhul on indikaatorväärtust ka näidatud (Rannap et al. 2017 J Nat Conserv). Tabelis 1 on toodud prioriteetsed rannaniidud, mis võiksid olla jahialad. Küttimise tulemuslikkust oleks oluline seirata. Kui pilootprojekti meetodika (iga-aastane seire, vähemalt viis külastust hooaja jooksul, rajakaamerate kasutamine) on selleks liiga intensiivne, võib koorumisedukust seirata mõne aastase sammuga. Pikas perspektiivis peaks küttimise tõhususest ülevaate andma ka riiklik rannaniitude haudelinnustiku seire.

Tabel 1. Rannaniidud, kus aastatel 2017-2022 registreeriti vähemalt neli paari pesitsevaid niidurüdisid. Allikas: Niidurüdi kaitse tegevuskava.

Piirkond	Ala	Kaitstav ala	Max paaride arv 1999-2007	Max paaride arv 2008-2016	Max paaride arv 2017-2022
Lääne	Salmi NE*	Matsalu RP	45	24	27
Lääne	Põgari-Sassi*	Matsalu RP	6	12	18
Lääne	Haeska*	Matsalu RP	23	18	11
Saare	Kõinastu**	Väikese väina HA	20	16	10
Saare	Võilaid*	Võilau HA	31	19	10
Lääne	Salmi SW*	Matsalu RP	NA	9	6
Hiiu	Aandi	Käina lahe-Kassari MKA	3	6	5
Hiiu	Taguküla	Käina lahe-Kassari MKA	3	4	4
Hiiu	Õunaku*	Käina lahe-Kassari MKA	NA	NA	4
Pärnu	Kihnu	Kihnu HA	21	7	4

* ala oli pilootprojekti küttimisala

** ala oli pilootprojekti kontrollala

Lähtuvalt pilootprojekti kogemusest saab olulistel rannaaladel jahipidamist tõhustada järgmiselt:

- 1) Küttda liike, kes pesi söövad (rebane, šaakal ja mäger).
- 2) Eemaldada rannaniidult ja selle servadest väikekiskjate pesitsemisvõimalused, st likvideerida asustatud urud (rebase, mägra).
- 3) Pikendada väikekiskjate küttime perioodi aprilli lõpuni, jahipiiranguga aladel eriload.
- 4) Jahimeeste kaasamiseks ja motivatsiooni tõstmiseks on oluline tehtud tööd rahaliselt kompenseerida.
 - a) Jahiaasta jooksul organiseerida jahiseltsides kaks-kolm rebasejahipäeva (hagijajaht, urujaht), mille korraldamiseks saab jahiselts tasu, või palkama urujahitiimi väljapoolt jahiseltsi.
 - b) Veebruaris ja märtsis võiks igas jahiseltsis üks-kaks jahimeest pidada rannaniitude ümbruses aktiivselt rebasejahti. Nendega sõlmitakse eraldi leping ja nad saaksid jahipidamise eest tasu näiteks poole keskmise kuupalga ulatuses (kahe kuu jooksul ca 1500 eurot).
- 5) Kindlatele rebaseküttele vajalikud kaitsealadel viibimise load.
- 6) Jahimeeste ja seirajate vahel luua otsekontakt - kui alal tuvastatakse probleemne isend, annab seiraja sellest jahimehele operatiivselt teada.